Konferenza ta' l-aħbarijiet – 15 ta' Ġunju 2021
Dr Robert Aquilina – President, NGO Repubblika

Il-korruzzjonji fl-elezzjonijiet tagħna

L-aktar element bażiku ta' demokrazija li tiffunzjona huma elezzjonijiet ħielsa u ġusti. Biex elezzjoni jew votazzjoni jkunu ġusti, il-parteċipanti jeħtieġu kundizzjonijiet ekwi, kemm fuq livell ta' kandidati individwali u anke fuq livell ta' partiti politiċi.

F'Malta, **l-abbuż** minn dak li popolarment nirreferu għalih bħala ***power of incumbency*** mhux problema ġdida. Iżda ċertament din mhix skuża biex ma nisfidawx l-istatus quo u t-tolleranza mifruxa għal din it-tip ta' mġiba ħażina.

Bla ebda dubbju, xejn ma jgħin f'dan ir-rigward il-fatt li l-elezzjonijiet huma fil-kompetenza kważi esklussiva tal-politiċi stess.

Lanqas ma jgħin il-fatt li **r-regoli dwar l-imġiba ta' gvern caretaker**, biex tkun żgurata separazzjoni bejn ir-riżorsi tal-Istat u tal-kampanja partiġġjana, u biex jiġu definiti l-prattiċi korrotti fil-proċess elettorali, huma ineżistenti jew, jekk jeżistu, huma vagi jew ilhom għexieren ta' snin ma jinbidlu.

Il-Liġi Maltija tipprojbixxi li persuna "tagħti, tislef jew tiftiehem li tagħti jew tislef, jew toffri, twiegħed jew twiegħed li tipprokura jew li tfittex li tipprokura, flus jew xi ħaġa li tiswa l-flus" lil jew għal xi votant. Din l-imġieba taħt il-liġi tagħna **tammonta għal korruzjoni**.

Iżda aħna lkoll nafu li dawn il-prattiċi huma komuni ħafna f'pajjiżna u huma l-qofol ta' ħafna mill-konverżazzjonijiet li l-kandidati politiċi jkollhom mal-kostitwenti tagħhom fl-uffiċċji distrettwali jew waqt żjarat fid-djar. Dawn il-konverżazzjonijiet ħafna drabi jkunu stimulati minn talbiet espliċiti tal-votanti għal "favuri" jew "irranġar" għal impjiegi mas-settur pubbliku, kuntratti, permessi jew liċenzji.

Allura **l-klijenteliżmu**, meqjus bħala rekwiżit ordinarju tal-proċess politiku tagħna, huwa pprojbit bl-aktar mod ċar fil-leġiżlazzjoni eżistenti. Il-piena għal dawn is-sitwazzjonijiet hi multa, ħabs u li dak li jkun jitlef is-siġġu parlamentari tiegħu.

Mhux aċċettabbli li l-istituzzjonijiet tal-Istat inkarigati biex jinfurzaw id-disposzzjonijiet tal-liġi li jirregolaw il-klijenteliżmu u l-politika tranżazzjonali **joqogħdu jdejhom fuq żaqqhom**. Din l-inazzjoni hi waħda mir-raġunijiet għalfejn il-korruzzjoni hi aċċettata b'mod mifrux ħafna fis-sistema elettorali tagħna. Min iwettaqha għandu ċ-ċertezza li ser igawdi minn impunità sħiħa.

Daqstant ieħor huwa **inaċċettabbli l-użu ħażin tal-fondi pubbliċi meta tkun qed toqrob l-elezzjoni ġenerali**. Naraw li jiżdied il-materjal pubbliċitarju mill-ministeri u aġenziji tal-gvern. Jintensifikaw ix-xogħlijiet pubbliċi fil-kostitwenzi tal-ministri li għandhom aċċess għal riżorsi tal-Istat biex iwettquhom.

Hu ta' għajb għall-**klassi politika Maltija li b'nuqqas gravi ta' maturità, serjetà u onestà ma tasalx hi stess biex twaqqaf dawn il-prattiċi inaċċettabbli**.

Fid-dokument li qed nippubblikaw illum, apparti li nidentifikaw abbużi fis-sistemi u l-prattiċi li jeżistu preżentement, **ngħidu wkoll x'bidliet nixtiequ naraw**. Fosthom hemm is-segwenti:

- Nistennew li **l-liġi viġenti ma tibqax tiġi injorata**. Qabel ma jsir kwalunkwe tibdl, irridu naraw li l-liġi preżenti titħaddem u tkun infurzata. Jista' ikun li l-General Elections Act tal-1939 għandha bżonn tindifa. Iżda l-għan tagħha għadu validu anke fil-preżent: dak li jaqta' il-korruzzjoni u abbużi oħra.

  Allura nistennew li l-aġenziji tal-infurzar tal-liġi jinfurzaw il-liġi kif inhi u li b'mod attiv jinvestigaw u jaġixxu kontra l-korruzzjoni fl-elezzjonijiet.

  Aħna jidhrilna wkoll li aġenziji bħall-Kummissjoni Elettorali u l-Korp tal-Pulizija huma fid-dmir li jinfurmaw lill-pubbliku bid-drittijiet u bl-obbligi tiegħu u bid- drittijiet u bl-obbligi tal-politiċi tiegħu. Parti ewlenija mill-konformità mal-liġi hija l-għarfien dwarha.

- Ilu bosta snin ma jkun hawn allegazzjnijiet ta' tbgħabis fl-elezzjonijiet. Dan hu dovut għall-fatt li l-partit politiċi

jissorveljaw attivament u b'mod effettiv dan il-proċess demokratiku. Dan hu tajjeb u hu importanti li jibqa' iseħħ.

Iżda dan ifisser ukoll li dak li l-partiti jinjoraw, ma jissorveljah ħadd.

Allura nistennew **titjib fir-riżorsi disponibbli għall-midja indipendenti u għas-soċjetà ċivili** biex ikunu jistgħu jissorveljaw it-twettiq tal-kampanji u tal-elezzjonijiet u jiddenunzjaw l-imġiba mhux etika.

Baraminnhekk, **nitolbu li l-proċess elettorali Malti jkun miftuħ għal osservaturi li mhumiex affiljati mal-partiti politiċi**. Nargumentaw ukoll li l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili għandhom jiġu mistiedna bħala osservaturi tal-elezzjonijiet f'Malta, u għandhom jiġu allokati fondi biex isir monitoraġġ tal-konformità mal-liġijiet u l-istandards eżistenti.

Nipproponu wkoll **reviżjoni tas-sorveljanza tal-elezzjonijiet**. Dan għandu jsir, fost l-oħrajn, billi tinbidel il-kompożizzjoni tal-Kummissjoni Elettorali b'tali mod li filwaqt li tiżgura l-indipendenza u n-newtralità, **tissodisfa l-aspettattiva ta' standards ogħla fil-ħajja pubblika u ġlieda ġenwina u spiritwża kontra l-korruzzjoni fil-proċess elettorali**.

- Mill-ġdid **nipproponu li jkollna parlament b'terminu fiss**, biex jitneħħa komponent sinifikanti tas-setgħa inġusta tal-kariga li għandu l-mexxej tal-partit fil-gvern li jiddetermina d-data tal-elezzjoni ġenerali, bil-vantaġġ strateġiku konsegwenzjali fuq il-partiti rivali li m'għandhom l-ebda rwol fid-deċiżjoni.

- Nemmnu wkoll li mill-bidu tal-ħames sena tat-terminu ta' Parlament, jew mid-data meta titħabbar l-elezzjoni jekk din issir qabel, **għandhom jiskattaw mekkaniżmi li jagħmluha aktar diffiċli li jkun hemm abbuż mill-power of incumbency** fit-tiġrija elettorali. U allura nipproponu li jkun illegali li:

  a. il-gvern jagħmel ħatriet mhux essenzjali f'entitajiet pubbliċi;

b. il-gvern jibda proċessi tal-għażla għal promozzjonijiet jew għal ħatriet f'entitajiet pubbliċi;

c. jinħarġu permessi għall-iżvilupp jew li ssir xi azzjoni oħra tal-Istat relatata ma' dan, b'rata aktar mgħaġġla mill-medja fi żmien ieħor tal-leġiżlatura; jew

d. titwarrab art pubblika għal interess privat.

- Nappellaw li **l-kompetenza tal-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditjar tiġi estiża biex isir monitoraġġ tal-użu u l-użu ħażin tar-riżorsi pubbliċi għall-kampanjar partiġġjan**.